

інших суспільно корисних функцій. Виникнення державних корпорацій і їх розвиток пов'язаний не тільки з ефективним використанням та управлінням державним майном, а й розвитком економіки країни в цілому як високотехнологічної, інноваційної, прогресивної, наукомісткої системи, а не як “енергетичного придатка” держави.

Включення державної корпорації в систему юридичних осіб обґрунтовано, оскільки дана організаційно правова форма має ряд переваг: по-перше, державна корпорація акумулює певне майно, передане їй державою для використання в поставлених цілях, по-друге, державна корпорація виступає органом управління грошовими засобами, що мають строго цільову соціальну спрямованість. Крім того, державна корпорація при здійсненні економічної діяльності уповноважена збільшувати обсяг, переданих їй коштів, шляхом ефективного розміщення активів фондів.

Сучасний розвиток держави направлений на подальше покращення соціально-економічної ситуації в країні, саме тому для підвищення міцності та доцільності влади держави необхідно створення відповідних умов, пов'язаних не тільки з економічними показниками, але і з проведенням інформатизації всередині самого суспільства. Саме формування державної корпорації, яка включить в себе суб'єкт й об'єкт стане основою для ефективного розвитку та пристосування до умов мінливих та таких, що змінюються у різних сферах суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. дра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, дра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. — Харків: Право, 2011. — 584 с.
2. Скаун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. — 656 с.
3. Щенх Н. Держава як політична корпорація/ Н. Щенх // Університетські наукові записки. — 2012. — № 1. — С. 182-187. / Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2012_1_23

МАГАСЬ-ДЕМИДАС Ю. І.

Житомирський державний університет ім. Івана Франка, м. Житомир,
Україна

ВПЛИВ І СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ЗАКОНОДАВСТВО РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Включення будь-якої країни у війну неминуче відбивається на її законодавстві, оскільки виникає потреба регулювати своє внутрішнє життя відповідно до нових соціально-політичних обставин, підлаштовувати економіку під військові потреби. Оскільки значна частина українських земель на початку ХХ ст. входила до складу Російської імперії, законодавчі зміни в повній мірі стосувалися населення, що тут проживало.

Стосовно означеної проблеми є ряд праць українських дослідників, зокрема, О. Вільшанської [1; 2], Ю. Холода [5] та В. Магася [4]. Вони присвячені аналізу рівня життя населення на українських землях у період I Світової війни, діяльності громадських організацій та законодавчого врегулювання цих питань.

Метою даної публікації є загальний аналіз змін, що мали місце у законодавстві Російської імперії у зв'язку з I Світовою війною.

16 липня 1914 р. у країні було оголошено часткову мобілізацію, а наступного дня – загальну [1, с. 57]. Була видана серія правових актів, спрямованих на пристосування державного апарату до військових умов, внесені зміни до адміністративного законодавства. В день оголошення війни царським указом було введено Тимчасове положення про воєнну цензуру. Органи цензури передбачалися як в місцевостях театру військових дій, так і поза ними. Міністру внутрішніх справ було надано право забороняти під час війни повідомлення в публічних промовах і доповідях відомостей, що стосуються зовнішньої безпеки Росії, стан збройних сил. Винні у порушенні цього Положення притягувалися до судової відповідальності й підлягали ув'язненню.

24 липня 1914 р. вийшов указ, згідно з яким регіони, що на той момент не були у стані облоги, надзвичайної охорони чи військового стану, оголошувалися в стані надзвичайної охорони з розширенням прав губернаторів і військових властей у місцевому управлінні.

Указ 28 липня 1914 р. встановлював правила, якими піддані воюючих проти Росії країн були обмежені в правоздатності та дієздатності, могли бути вислані як з межі країни, так і за межі її окремих районів. В'їзд їх в Росію допускався через особливий у кожному випадку дозвіл відповідних органів влади [3, с. 297-298].

Загалом, період війни характеризується обмеженням прав іноземців всередині країни. У суспільстві панували антинімецькі настрої, які підсилювалися відповідною політикою уряду й офіційною пропагандою. На це була спрямована низка розпоряджень і постанов як центральної, так і місцевої влади. 31 серпня цар оголосив про перейменування Петербурга на Петроград. Після цього по всій країні послідувало викорінення німецьких назв, вивісок.

Земельні банки півдня Росії отримали розпорядження міністра фінансів надати детальні списки клієнтів банків, які були австрійськими та німецькими підданими, а також тих, хто має німецькі прізвища (останні часто виявлялися російськими підданими православного віросповідання). Постанова київського генерал-губернатора Ф. Трепова від 28 липня 1914 р. зобов'язувала всіх домовласників, орендарів будинків, власників готелів, мебльованих кімнат тощо протягом двох днів надати місцевій поліції відомості про німецьких та австро-угорських підданих, що мешкали у них. У разі невиконання постанови загрожувало тюремне ув'язнення терміном до трьох місяців або штраф [1, с. 59].

3 грудня 1914 р. постановою Ради Міністрів було наказано негайно закрити союзи, зібрання, клуби та інші громадські організації іноземних підданих, а ті з них, що розташовувалися в театрі військових дій і займалися благодійною діяльністю, підлягали поступовій ліквідації [6, арк. 256].

Разом з тим, певне полегшення відчули євреї. 17 липня 1914 р. було призупинено дію «Положення об ограничении участия евреев в акционерных компаниях и об условиях приобретения ими недвижимого имущества» [2, с. 249]

Початок війни був зустрінутий громадськістю із патріотичним піднесенням. Проте, бойові дії затягувалися, становище населення у тилу погіршувалося, що зумовлювало низку змін у соціальному, трудовому, цивільному законодавстві.

Скорочувався час відпочинку робітників, збільшувався робочий день у провистості, допускалося застосування жіночої та дитячої праці в промисловості і транспорті. Широко застосовувалася примусова праця, зокрема, прикріплення військовозобов'язаних до заводів [3, с. 298].

Війна внесла зміни у правовий статус жінки. Для дружин солдатів створювалися робочі місця (робота у госпіталях, пошиття одягу для фронту тощо). 9 жовтня 1916 р. міністр шляхів сполучення видав наказ допускати жінок на посади дорожніх робітників, двірників, посильних, лампівників та сигнальників. Це рішення було настільки нетрадиційним у тодішньому суспільстві, що знайшло широкий відгук у пресі. Коли в квітні 1916 р. у Вінниці на роботу виїхала перша жінка-візник (дружина мобілізованого), місцева влада її затримала і не дала дозволу на роботу [1, с. 58-59].

Посилювалися кримінальне законодавство. Законом від 14 листопада 1914 р. військовослужбовці, винні в постачанні недоброякісних зброї, боєприпасів, продовольства, медикаментів, притягувалися до кримінальної відповідальності (аж до відправлення на каторжні роботи на термін від 15 до 20 років або довічно). Указом від 12 січня 1916 р винні у втечі зі служби у воєнний час засилялися на каторжні роботи на строк від 4 до 20 років або безстроково, чи засуджувалися до смертної кари [3, 298].

Не зважаючи на посилення поліційного нагляду, в країні спостерігалось піднесення громадсько-політичного життя. Це стосувалося благодійних організацій, що виникли без відповідної нормативно-правової бази й, фактично, функціонували поза законом. Проте, зважаючи на їх важливу суспільну мету, влада мирилася з їх напівзаконним становищем. Мова йде про Всеросійський земський союз і Всеросійський союз міст, що були створені на хвилі патріотичного піднесення в липні-серпні 1914 р. Правовою основою для їх організації стали угоди земств (міст) і санкціонування цих угод у порядку верховного управління: діяльність першого була дозволена височайшим повелінням від 12 серпня 1914, а другого – 16 листопада 1914 р. Найвища санкція мала в даному випадку значення спеціального затвердження угоди, виробленої земським з'їздом. Проте фактично засновники союзів приступили до роботи раніше, ніж їхні організації були санкціоновані [4, с. 212-228].

З особливим ентузіазмом була зустрінута заборона Миколою II казенного продажу спиртних напоїв (22 серпня 1914 р.). В аптеках був заборонений вільний продаж медичних спиртових тинктур, а з листопада аптеки, в яких продавали спирт за рецептами лікарів, були зобов'язані надсилати до лікарської комісії всі рецепти. Стосовно галузей, де використання спирту було необхідною складовою професійної діяльності, Міністерством фінансів було видано постанову про дозвіл випускати його з казенних винних складів за фіксованими цінами для хімічних,

технічних, навчальних, фармацевтичних, косметичних та інших потреб за умов наявності свідоцтва, що підтверджувало необхідність використання спирту у відповідній кількості [1, с. 60-61].

Невдовзі після початку війни в країні намітилися серйозні продовольчі проблеми: зростання цін, нестача м'яса, хліба, палива, процвітання спекуляції. Широко застосовувалися реквізиції продовольчих запасів, проводилося примусове відчуження сировини. Був заборонений вивіз за кордон коней, хліба, м'яса, овочів та інших продуктів, а також різних видів промислової сировини. Всі промислові підприємства зобов'язувалися, в першу чергу, виконувати військові замовлення, розміщення яких проводилося в примусовому порядку.

Посилювалося фінансове законодавство. Були збільшені прямі й непрямі податки, підвищений податок на землю та спадщину, на видовища та збільшено непрямі податки на товари першої необхідності (цукор, сірники, гас), введені податки на осіб, звільнених від військової повинності. У листопаді 1916 р. було прийнято постанову про введення продовольчої розкладки. Встановлювалася карткова система для населення: продукти продавалися кілька разів на тиждень, обмежувався відпуск товару в одні руки [3, с. 299].

У січні 1916 р. по всій імперії було встановлено три дні на тиждень, протягом яких не дозволялося вживання м'ясних продуктів: в ці дні закривалися бійні, заборонявся продаж м'яса. Відповідні рішення приймала місцева влада на місцях. В грудні того вийшла спеціальна постанова, якою заборонялося випікання пиріжків, тістечок та тортів як невиправданої розкоші. [1, с. 63-64].

Для покращення становища населення приймалося соціальне законодавство. Проте, оскільки ресурсів для системної допомоги у бюджеті не було, соціальні кроки були розраховані швидше на зниження революційних настроїв шляхом деякого поліпшення становища тих, хто втратив житло чи годувальника, полегшення умов для робітників, зайнятих у оборонних галузях. Передбачалися різні види грошової допомоги, оплата за час хвороби, створення притулків для безхатченків. Проте, всі ці заходи не отримували належного фінансування, не підкріплювалися реальним прагненням властей допомогти нужденним, тому носили швидше декларативний характер [5, с. 164-166].

Отже, у період 1914-1917 рр., під впливом I Світової війни, законодавство Російської імперії зазнало змін із метою забезпечення обороноздатності країни, внутрішнього правопорядку та послаблення соціальної напруги й революційних настроїв серед населення.

Список використаних джерел:

1. Вільшанська О. Л. Повсякденне життя населення України під час Першої світової війни / О. Л. Вільшанська // Український історичний журнал. – 2004. – № 4. – С. 56-71.
2. Вільшанська О. Л. Зміни в громадському побуті населення Києва на початку першої світової війни / О. Л. Вільшанська // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Київ: Інститут історії України НАН України. – 2003. – №6. – С.245-254.
3. История отечественного государства и права / под ред. Р. С. Мулукаева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. – 703 с.

4. Магась В. О. Общественно-политическая деятельность Земского союза и Союза городов на Юго-Западном фронте в 1914 – 1917 гг. / В. О. Магась // Русин. – 2016. – № 2 (44). – С. 215.

5. Холод Ю. А. Соціальне законодавство Російської імперії в період Першої світової війни / Ю. А. Холод // Право і безпека. – 2006. – № 5'1. – С. 164-166.

6. ЦДІАК України. – Ф. 278. – Оп.1. – Спр. 221. – 640 арк.

ТИШКЕВИЧ О. В.

студентка 1 курсу спеціальності правознавство ЖНАЕУ, м. Житомир, Україна

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

В умовах розбудови правової системи України, яка базується на дотриманні гарантій прав людини і громадянина, безсумнівно важливим є вдосконалення форми правління.

Дана проблема не є новою в юридичній науці і практиці. До неї зверталися і неодноразово звертаються провідні вчені – історики, юристи та інші фахівці. Проте в сучасних умовах розвитку державності дана проблема вимагає переосмислення з точки зору ситуації, що склалася на теренах розвитку Української держави. Особливо гостро ця проблема постає зараз, коли перед суспільством з'явилася мета віднайти таку форму правління, яка би була найбільш адаптована до характеру нації, до її менталітету і відображала принципи та взаємовідносини між людьми.

Як свідчить історичний досвід вітчизняного державотворення, на всіх етапах розвитку України завжди актуальною була проблема визначення оптимальної форми державного правління в контексті взаємовідносин між Верховною Радою, Кабінетом Міністрів і Президентом України. До того ж зміни до Конституції України, внесені 2004 року, спричинили кризу функціонування державної влади, що загрожувала демократії, парламентаризму, гарантіям прав і свобод людини та громадянина.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду від 30 вересня 2010 року Закон України від 8 грудня 2004 року № 2222 «Про внесення змін і доповнень до Конституції України» був визнаний неконституційним у зв'язку з порушенням процедури розгляду та ухвалення, що свідчило про відновлення дії попередньої редакції норм Конституції, які були змінені, доповнені та виключені Законом № 2222. Отже, конституційну реформу було скасовано рішенням Конституційного Суду.

Зважаючи на викладене, неабияку цінність для України становить досвід європейських країн.

Парламентська форма правління, за якої переважає принцип верховенства парламенту над виконавчою владою, вважається найдемократичнішою й досить гнучкою. Президент обирається парламентом або особливою колегією виборщиків (як, наприклад, у Німеччині) та формально призначає на посаду глави